

МИЛЕНКО КРЕШИЌ (УР.)

КАТОЛИЧКАТА ЦРКВА ВО МАКЕДОНИЈА НИЗ ИСТОРИЈАТА

Трудови од меѓународниот научен собир одржан на 10 ноември 2018 г.

Сараево - Скопје, 2021.

ВЛИЈАНИЕТО НА ЦРКОВНАТА ПРАКТИКА И ТРАДИЦИИ ВРЗ САМУИЛОВАТА ПОЛИТИКА

Дејан Борисов
Скопје

Во X век на територијата на Македонија е основана нова држава, која во историската наука е позната под името Самуилово Царство. Не е ниту првата, ниту, пак, последната држава основана на оваа територија, но сепак истата предизвикува особен интерес кај историчарите, политиколозите, кај социолозите. Оваа политичка творба, која не постои по 1018 година, сепак, до ден денес, покрај световното, го предизвикува и вниманието на Црквата. Имено, кога се зборува за Самуил, секогаш се спомнува и Охридската архиепископија. Таа е помесна словенска црква изградена на традициите на светите браќа Кирил и Методиј, традиции вкоренети во македонскиот бит од страна на нивниот ученик, светиот Климент Охридски.

Геополитиката и Црквата

Кога зборуваме за Црквата Христова зборуваме за заедница на луѓе во светот основана и возглавена од Христа. Заедница која се темели и се раководи од она што Христос го учеше народот, заедница која по својата суштина не е од овој свет, заедница која има за цел усовршување на човекот според примерот Христов. Заедница која по Христовото Вознесение Тој сè уште невидливо ја води, заедница над која пребива Светиот Дух.

Но оваа заедница е заедница на луѓе со сите нивни доблести и недостатоци, луѓе со слободна волја.

Започнувајќи од римскиот император Константин Велики до денес, кога Црквата е поделена на повеќе помесни православни цркви, влијанието на световниот владетел, на световната власт, е неодминлив фактор во секојдневниот живот на Црквата. Црквата

честопати не е доволно силна да се спротивстави на ова световно влијание и истата е злоупотребена за световни цели, а некогаш и компромисно и пресметливо ја прифаќа оваа улога на „употребна алатка“ за да ја исполни својата мисионерска цел – ширење на Евангелието.

Во контекст на Самуил и на Охридската архиепископија, но и на злоупотребата на Црквата за световни цели, а и на практиката на средновековните владетели, ќе посочиме на црковни личности чишто способности световната власт ги злоупотребувала за државна придобивка. Тоа се светите браќа Кирил и Методиј. Светот ги почитува и ги слави овие исклучителни личности како просветители на Словените, создатели на словенската азбука, но од нивните житија гледаме дека византискиот владетел ги испраќа во политички мисии, вклучувајќи ја и таканаречената Моравска мисија. Причината за оваа мисија е воениот сојуз меѓу германскиот владетел Лудвиг и бугарскиот владетел Борис. Директно загрозувани од овој сојуз се и Велика Моравија и Византија. Под изговор за словенска христијанизација на моравските земји, велíme изговор, бидејќи таму веќе работи латинскиот клер, на барање на кнезот Ростислав се испратени светите браќа Кирил и Методиј, но заднината на сето ова е таен воено-политички сојуз меѓу Велика Моравија и Византија. Како да се направи сојуз меѓу две земји, без притоа да се спомне војската? Испратете црковна делегација. Последица од оваа Моравска мисија не е само излегувањето на Словените од групата на варварски народи и нивно приклучување во групата на културни народи, не е ниту словенска христијанизација на моравските Словени. Историјата ова го потврдува веднаш по смртта на Методија: Рим забранува продолжување на неговото дело. Во истиот период и бугарскиот владетел Борис потпаѓа под црковно влијание на Константинополската патријаршија, а со тоа и под културно и општествено влијание на Византија.

За сето ова биле свесни и актерите на овие настани, самиот свети Кирил не сакал да појде на оваа мисија, сметал дека веќе доволно и служел на Империјата и сакал останатиот дел од животот да го помине во мир, во молитва. Неговото житие сведочи: „Филозофот [Кирил] појде во Цариград

[Константинопол], и откако се состави со царот, живееше повлечено, далеку од врева, молејќи се на Бога и престојувајќи во црквата на Светите апостоли“.¹

Свети Кирил во својот живот покажал дека е искусен дипломат и соговорник, па на повикот на императорот да појде во Велика Моравија не одговорил веднаш негативно, туку знаејќи дека Словените немаат букви, на императорот му рекол дека ќе појде „само ако имаат букви за својот јазик“.² Но, императорска наредба е императорска наредба.

Претходно спомнавме дека Христос е Оној кој е глава на Црквата и Оној кој се грижи за неа. Токму во подготовките за Моравската мисија ја гледаме (за нас, луѓето) неразбирливата и недостижна Божја промисла. Имено:

„Тогаш Фолозофот отиде и, по својот стар начин, се одаде на молитва заедно со своите соработници [ученици] и набргу му се јави Бог, кој секогаш ги послушува молитвите на своите слуги. И тогаш ги состави буквите и започна да ги пишува зборовите од Евангелието: ‘Во почетокот беше Словото и Словото беше во Бога, и Бог беше Словото’“.³

Императорот воден од световни интереси го повикува свети Кирил и заедно со неговиот брат свети Методиј ги испраќа во Велика Моравија. Но, благодарение на Божјата промисла и Неговата љубов кон луѓето, оваа мисија ќе даде навистина долгорочно позитивни и плодни резултати. Историјата сведочи дека благодарение на свети Климент Охридски, ученикот на свети Методиј, кој прв ги изучи словенските букви и неговата работа во Македонија, христијанството стана религија на Словените и сè уште постои на овој простор. Да не беше свети Климент и неговиот труд за основаната Охридската архиепископија, прашање е дали Словените воопшто ќе го прифатеа Христовото учење. Тоа беше религија на нивниот непријател - Византија. Прашање е дали ќе постоеше христијанска словенска култура, бидејќи во тоа време христијанството е под влијание на латинската и на византиската

¹ „Житие на Константина“, *Панонски легенди*, превод Радмила Угринова-Скаловска (Скопје: 1987), 50.

² „Житие на Константина“, 51.

³ „Житие на Константина“, 52.

култура и традиција. Прашање е и дали, ако свети Климент Охридски не ги преуми македонските Словени дека Христовото учење не е византиско туку Христово, тие ќе го примеа и понатаму ќе ја градеа својата култура врз христијански темел. Како континуитет на овие размисли се јавува и прашањето за тоа кои ќе беа долгорочните последици од Крстоносните војни и од отоманското владеење врз Македонците, врз нивната култура, јазик и традиции, ако свети Климент не постави цврст христијански темел. Божјата промисла преку свети Кирил и свети Методиј ги постави темелите за христијанизација и културно просветлување на Словените, а свети Климент Охридски градеше врз нив, па денес словенските народи се дел од Христовата Црква.

Во IX век во Македонија се развива новата култура на Словените, култура градена на христијански темели востановени од светите браќа, а утврдена од нивниот ученик свети Климент Охридски. Оттука, од македонските Словени, таа потоа се шири меѓу останатите словенски народи во светот. Охридската архиепископија од времето на Самуиловото Царство е онаа црковна институција која ја шири оваа култура меѓу словенските народи на Балканскиот Полуостров, но и пошироко.

Во контекст на ова, рускиот патријарх Кирил на 24 мај 2017 година на средбата со македонскиот претседател и лауреат Ѓорѓе Иванов на XVII церемонија на врачување на наградата Патријарх Алексиј II за истакната работа за зацврстување на единството на православните народи „За потврда и промовирање на христијанските вредности во животот на општеството“ за 2016 година, меѓу останатото, ќе рече:

„Our fraternal ties go deep into antiquity. Ohrid is a holy city for all the Slavs, for it was in this city that the disciples of the holy brothers Cyril and Methodius used to work. Their names are associated with the enlightenment of all the Slavic peoples. I remember the feeling I had during my visit to Ohrid and its old churches. The culture of the city reflects a tremendous importance it played in the past, because it situated at the meeting-point between East and West. Its architecture and mosaics reflect the Orthodox tradition, which was shared by the then world. We remember the important role the Archbishopric of Ohrid played historically when it was autocephalous. For this reason, the history of your country still preserves the memory of

those who loved Orthodoxy and bound themselves with its history and culture'. In the 10-11th centuries, Ohrid constituted a bridge between the cultures of East and West, between the Eastern Church and the Western Church."⁴ (Нашите братски врски одат длабоко во антиката. Охрид е свет град за сите Словени, бидејќи токму во овој град работеле учениците на светите браќа Кирил и Методиј. Нивните имиња се поврзани со просветлувањето на сите словенски народи. Се сеќавам на чувството што го имав при мојата посета на Охрид и неговите стари цркви. Културата на градот рефлектира огромна важност што ја имал во минатото, бидејќи се наоѓал на местото на среќавање помеѓу Исток и Запад. Неговата архитектура и мозаици ја отсликуваат православната традиција, која ја споделувал и тогашниот свет. Се сеќаваме на важната историска улога што Охридската Архиепископија ја имала кога била автокефална. Поради оваа причина, историјата на вашата земја сè уште го чува споменот на оние кои го сакаа православието и се врзаа со неговата историја и култура. Во 10-11 век, Охрид претставувал мост помеѓу културите на Исток и Запад, помеѓу Источната црква и Западната црква.)

Ова го потврди и рускиот претседател Владимир Путин кој, по истиот повод, се сретна со македонскиот претседател Ѓорѓе Иванов.⁵ На овие средби од руска страна е јасно потенцирано дека христијанството во руските земји е пренесено од македонските земји.

Злоупотреба на Црквата и на нејзиниот авторитет не правела само Византија и нејзините владетели. Исто се случува и на Запад со „воскреснувањето“ на идејата дека постоеле две римски Империји: источна и западна. Патака во IX век од политички причини имаме создавање Света римска империја и соодветна титула на нејзиниот владетел. Христијанството е доминантна религија во Европа и тоа има важна улога во внатрешните и во надворешните односи меѓу државите. Како потврда за ова во Западна Европа⁶ доволно е да се согледаат политичките

⁴ <https://mospat.ru/en/2017/05/23/news146474/> (2. 3. 2020).

⁵ <http://en.kremlin.ru/events/president/news/54556> (2. 3. 2020).

⁶ По изградбата на Константинопол и пренесувањето на центарот на Римската империја од Рим во овој град, се она што е источно од него е Исток, а се она што е западно од него е Запад. До тогаш, Рим е центарот на империјата, а со тоа и на тогашниот свет, па според него се одредувале

последници од таканаречената црковна Протестантска реформа.

На Исток, улогата на христијанството одела дотаму што ако немаш „своја“ „државна“ помесна црква останатите држави и владетели не ја признавале легитимноста и легалноста на твоето владеење. Владетелот бил помазуван за владетел од помесниот црковен поглавар од неговата држава. Доколку помазувањето го извршел црковен поглавар од друга држава, се претпоставувало дека и новопомазаниот владетел е потчинет на државата од која доаѓал црковниот поглавар. Оттука, практиката во средновековието (која постои и денес, приспособена на денешни услови) секој владетел што ќе создаде држава да има тенденција да создаде и помесна црква, чијашто јурисдикција ќе се простира во рамките на неговата држава. За разлика од создавањето на државите, кое оди по воен и насилен пат, добивањето на црковната независност односно автокефалниот статус на новата црква, треба и мора да биде според востановената практика и според правилата на Црквата.

Во времето на свети Кирил и Методиј, како и во времето на нивните ученици свети Климент Охридски и свети Наум Охридски, пример за ова е бугарската држава и нејзиниот владетел Борис. Тој за да не биде културно и црковно потчинет на Византија, бара епископи за формирање нова црква во рамките на неговата држава од римскиот папа, но под закана од воен судир прифаќа епископи од Константинопол. Неговата црква не е самостојна, т.е. автокефална, туку автономна и потчинета на Престолот во Константинопол. Неговото помазување за цар

и Истокот и Западот. Според ова, Балканскиот полуостров припаѓал на Истокот, а сега, по создавањето на Константинопол, тој припаѓа на Западот. Но, во практика тој е точката каде се прекршуваат и мешаат Истокот и Западот, источните и западните култури. Ваквото поимање на географијата, го објаснува и преклопувањето на јурисдикцијата меѓу Римскиот и Константинополскиот патријарх и нивните чести конфликти за тоа чија е јурисдикцијата врз народите и земјите што се наоѓаат на Балканскиот Полуостров. Впрочем, создавањето на архиепископијата Јустинијана Прва од страна на византискиот император Јустинијан е еден обид за исклучување на оваа територија како можна причина за кавги меѓу давата црковни престоли. Но, исто така и подршката на Охридската архиепископија од страна на византискиот император Василиј II.

е од Константинополската патријаршија. Слични се настаните и подоцна со создавањето на Српската црква кога место од Охрид, независност се бара од константинополскиот патријарх во Никеја. Прво се добила автономија, а подоцна и автокефалност.

Самуил, имајќи ги предвид политичките состојби и релации во тој миг, не можел да се обрати до константинополскиот патријарх за автокефалност за својата црква. Искуството на бугарскиот цар Борис го поучило што би можело да се случи доколку се обрати за ова прашање до Римската катедра.

Свети Климент Охридски и Охридската архиепископија

Доколку ги прашате Македонците кој ја основал Охридската архиепископија, најчестиот одговор кој ќе го добиете е: Свети Климент Охридски. Историски и хронолошки, ова не е точен одговор. Свети Климент Охридски починал на почетокот од X век, а Охридската архиепископија е формирана кон крајот од X век. Па тогаш, зошто во македонското предание и традиција постои овој став? Зошто Македонците својата помесна црква ја нарекуваат Светиклиментова? Одговорот лежи во народното сеќавање и традиција, во она што низ вековите усно е предавано од поколение на поколение.

Свети Климент Охридски е ученик на светите браќа Кирил и Методиј и продолжувач на нивната просветителска мисија: Словените да станат дел од христијанската култура. Своето религиозно воспитание го добива следејќи го свети Методиј, уште од раната младост, и работејќи со него и со неговиот брат на првите преводи на Библијата и на богослужбените книги од грчки на словенски јазик. Животот на свети Климент Охридски е нераскинливо поврзан со оној на свети Методиј. Тој го следи својот учител во Велика Моравија а, најверојатно, е и еден од оние ученици што се споменуваат во житието кои добиваат свештенички чин при посетата на Рим, кога словенскиот превод на Библијата е поставен во олтарот на црквата „Голема Богородица“ во Рим. Свети Климент Охридски е учесник во работата на свети Методиј и во Велика Моравија и во Панонија и тој, исто како и неговиот учител, е подложен на нападите на латинскиот клер.

По смртта на свети Методиј, тој заедно со останатите ученици на големиот учител е затворан, мачен, но и сведок на Божјата љубов и Божјите чуда. Житијата сведочат дека ангел Господов го разурнал затворот во кој биле затворени и им ги отворил вратите да излезат. Голи, гладни и тепани, дел од учениците се продадени на трговци како робје, а свети Климент, заедно со свети Наум и свети Ангелариј, се ослободени. Овие тројца решаваат да се вратат во својата татковина и таму да ја продолжат својата просветителска мисија. Одејќи кон југ, уште пред да ја поминат реката Дунав, житието сведочи дека воскреснале човек.

Во тоа време од другата страна на реката Дунав се протега државата на бугарскиот владетел Борис. Борис во тоа време се обидува да создаде своја црква, но истата да не е потчинета на Константинопол, и затоа има преписки со Римскиот Престол во кои бара подетални информации за практичната страна на христијанската религија, како и епископи за својата црква. Кога свети Климент заедно со свети Наум и свети Ангелариј ќе пристигнат во Плиска, тие се најпосакуваните гости во секој дом, но многу кратко по пристигнувањето свети Ангелариј починал, а Борис го испратил свети Климент во Македонија. Веднаш се поставува прашањето: зошто свети Климент Охридски, најучениот од учениците на светите браќа Кирил и Методиј не е задржан во Плиска, во престолнината на државата, туку е испратен во најоддалечените југозападни делови од истата? Една од причините за ваквата постапка на Борис лежи токму во преписката што ја имал со Римскиот Престол. Имено, свети Климент Охридски е доследен на она што го поучуваа и проповедаа неговите учители. Житијата и на свети Кирил и на свети Методиј сведочат дека овие големи луѓе се бореа против тријазичниците – латинските и франкските архиереи и свештеници и против нивното нехристијанско учење и практика.⁷

Свети Климент Охридски и неговиот успех меѓу македонското население, каде го испратил Борис, не се должи само и единствено на мисионерската дејност концентрирана на ширење на Божјото слово, туку, пред сè, на неговиот карактер и

⁷ „Житие на Константина“, 53-58.

личност. Тој не е обичен проповедник кој оди од место во место и проповеда само за спасението на душите, туку човек кој оди и на нивите, и во градините, и во лозјата и своето знаење за подобра обработка на земјата и грижа за културите им го пренесува на луѓето. Житието сведочи и за тоа дека тој донел од Византија нови, калемени овошки, коишто давале поголем принос. Во неговиот манастир во Охрид можело да дојде и да преноќи секој што немал покрив над главата, секој што бил гладен бил најаден. Но неговиот најголем придонес за македонската култура е формирањето на словенски образовен систем во Македонија. Житието сведочи дека имал 3.500 најблиски соработници коишто му помагале во оваа дејност. Дел од нив биле ракоположени за служители на Црквата, а останатите работеле по училиштата што ги основал. Одлика на овој словенски образовен систем е зачувувањето на глаголицата – словенската азбука, буквите на Словените што по Божја промисла му беа откриени на свети Кирил. Свети Климент Охридски е првиот христијански мисионер меѓу македонските Словени, кој има долгорочен успех во својата работа. Благодарение на него христијанството во Македонија повеќе не е религија на непријателот, на Византија, туку основа на нова словенска култура втемелена на Христовите вредности. Денес, доколку ја погледнете македонската култура без нејзините христијански елементи, ќе видите дека таа не може да постои. Од свети Климента па наваму Христос е битот на македонскиот народ. Без Него и оваа култура и овој народ како да не постојат. Токму затоа кога ќе ги прашате Македонците кој ја основа Охридската архиепископија, тие одговараат: свети Климент Охридски.

Основањето на Охридската архиепископија

Основањето на Охридската архиепископија од страна на Самуил е во контекст и во согласност со дотогашната средновековна практика за легализирање новосоздадена држава. Односно, независното владеење на една одредена територија самото по себе не ги условувало останатите држави истата да ја прифатат, ниту нејзиниот владетел за легитимен владетел на таа

територија, ниту, пак, ним еднаков по власт, чест и достоинство. Како што посочивме патот кон легализацијата на државноста одел преку чинот на црковно помазување за владетел. Така, првенствено во овој контекст и во контекст на црковна независност треба да се гледа создавањето на новата црковна институција во рамките на Самуиловата држава.

За чинот на самото создавање на Охридската архиепископија нема историски сведоштва. Сведоштвата стигнати до нас се однесуваат на првите поглавари на оваа помесна црква и истите не се вклопуваат во целост, што доведува до нивно различно толкување. Тоа се: Кратката историја на Јован Скилица и нејзините дополнувања од деволскиот епископ Михаил; Диканжовиот список на бугарските епископи; три грамоти од византискиот император Василиј II; двете житија (Словенското – долго и Грчкото – кратко) на свети Јован Владимир; Летописот на попот Дукљанин и Хрониката на Зонара. Ниту еден од овие извори не говори за создавањето на Охридската архиепископија, ниту за нејзин потчинет, автономен статус под која било од постојните автокефални цркви, особено не под јурисдикција на Константинополската или на Римската патријаршија. Напротив, Диканжовиот список на бугарските епископи укажува дека византискиот император Јован Цимискиј го „симнал“ поглаварот на Доростолската патријаршија⁸, чиј статус на автокефална црква бил потврден од страна на Константинополската патријаршија во 971 година, истата година кога тој е и симнат.

Терминот *симнат* не се однесува само на самиот чин на детронизација на поглаварот, туку на целосно укинување на оваа црква, настан кој подоцна ќе биде потврден со создавањето нова црква во новата бугарска држава, таканареченото Второ Бугарско Царство. Зошто го потенцираме овој дел од изворите? Бидејќи во втората грамота на императорот Василиј II се навестува дека тоа не било и крај за оваа црква, туку нејзините поглавари се селеле од место во место бегајќи пред византиската војска, па така биле во Тријадица (Софија), во Воден и Меглен, а оној што тој го сретнал се

⁸ Извори за бугарската историја, Грџки извори за бугарската историја: том VII, съставили и редактирали, Иван ДУЙЧЕВ и др., (София: Българска академия на науките, 1964.), 109-110.

наоѓал во Охрид.⁹ Тогаш, што значи придавката симнат? Василиј кога пишува дека го нашол поглаварот на Доростолската црква во Охрид ова најверојатно го прави бидејќи му треба изговор за да не го потчини охридскиот архиепископ на Константинополската патријаршија. Како што Василиј II освојувал територии од Самуиловата држава, така истите црковно ги потчинувал на Константинополската патријаршија. Но, константинополските патријарси не секогаш го правеле она што од нив го барале византиските императори. Спомнувањето на охридскиот архиепископ Јован како наследник на Доростолската црква, би требало да се гледа во овој контекст. Охридската архиепископија во своите традиции и практика целосно се разликува од црквата за чија наследничка во втората грамота ја прогласува Василиј II. Впрочем, Василиј II Охридската архиепископија ја потчинува директно на Византискиот Престол, а не ја остава самостојно да ги поставува своите поглавари. Почнувајќи од него, понатаму речиси сите охридски архиепископи биле поставувани од страна на византиските императори. Доколку претходно посочениот извор го прифатиме за веродостоен и дека охридскиот архиепископ навистина е наследник на Доростолскиот престол, тогаш се поставува прашањето: зошто никаде немаме повикување, или барем алузија на ова во титулацијата на охридските архиепископи? Односно дека тие се наследници на таа црква, но наоѓаме нивно повикување на Јустинијана Прима, црква со која имаат само територијална поврзаност и зошто покрај претпоставениот континуитет на Доростолската црква како Охридска архиепископија во Второто Бугарско Царство била создадена нова црква? Зошто едноставно новите бугарски владетели не го смениле поглаварот на Охридската архиепископија, кој бил директно потчинет на Византискиот Престол, и не поставиле поглавар кој ќе им биде потчинет директно ним?

Овانهби било преседан во историјата на Црквата и нејзините односи со византиските владетели. Напротив, императорот Василиј II во првата грамота ги потврдува сите права и бенефиции

⁹ *Извори за българската история, Гръцки извори за българската история: том VI, съставили и редактирали, Иван ДУЙЧЕВ и др., (София: Българска академия на науките, 1964.), 45.*

дадени на Охридската архиепископија од страна на претходните владетели, односно оние што таа ги добила од Самуил. Дури во втората грамота, кога дополнително се проширени нејзините граници, се споменува и последниот бугарски владетел, Петар, бидејќи во грамотата се придодаваат територии кои претходно биле дел и од териториите под Петар. Вторава грамота индиректно посочува дека Константинополската патријаршија веќе ставила под своја јурисдикција дел од епархиите кои во времето на Самуил ѝ припаѓале на Охридската архиепископија. Византиските автори, современици на овие настани, Самуила го нарекуваат узурпатор на бугарската круна. Ако ја узурпирал круната за да добие меѓународно признание, тогаш што го спречило истото да го направи и во црковен и историски контекст за да ја легализира и од него создадената нова црква?

Кога се зборува за Самуил и неговата круна, постои и претпоставка дека тој круната ја добил од Римската црква, но за ова не постојат релевантни сведоштва. Со Римската црква се поврзува и автокефалниот статус на Охридската архиепископија, но ниту за ова нема релевантни сведоштва. Напротив, историските и црковните процеси сведочат дека Римската црква не дава автокефалност на некоја друга црква. Сета таканаречена Западна црква е под јурисдикција на римскиот патријарх и тој е нејзин единствен поглавар. Во борбите за зачувување на автокефалниот статус на Охридската архиепископија од тенденциите на Константинополската патријаршија, ниту еден од охридските архиепископи не ја посочува поврзаноста на Римската црква со создавањето на Охридската архиепископија, нејзината автокефалност или со западните црковни традиции. Напротив, охридскиот архиепископ Лав и неговите писма до Римската црква се една од причините за свикнувањето на Соборот во Константинопол во 1054 година.

Имајќи го предвид ова, може да се заклучи дека Самуил кога ја основал својата нова црква таа растела, се развивала и ја негувала словенската црковна традиција утврдена на овој простор од страна на свети Климент Охридски. Самуил како што ја узурпирал световната круна на бугарските владетели за легитимирање на своето владеење, така го узурпирал и црковниот автокефален

статус на Доростолската црква. Охридската архиепископија на овој начин се здобила со црковна легитимност, но нејзината мисионерска дејност се темелела на постулатите на свети Климент Охридски. Во контекст на зачувување на Светиклиментовата традиција ќе ги посочиме и богомилите кои живееле во Македонија. Тие во Самуиловата држава не биле постојано прогонувани, а претставуваат доследни чувари на глаголицата. Впрочем, тие глаголицата ја пренесуваат дури и во Хрватска.

Заклучок

Историските сведоштва за создавањето на Охридската архиепископија укажуваат дека таа како посебна црква се јавува во времето на Самуил. Тој е узурпатор на бугарската круна и, најверојатно, узурпатор и на автокефалниот статус на Доростолската црква. Охридската архиепископија е создадена во Македонија на темелите на свети Климент Охридски, продолжувачот на делото на свети Кирил и свети Методиј. Во време кога христијанскиот свет е поделен на два дела - грчки и латински, кога Римската црква го забранува користењето на словенскиот јазик во богослужбите, а Константинополската патријаршија се обидува повторно да ја добие јурисдикцијата врз Балканскиот Полуостров, Охридската архиепископија е единствената автокефална црква која ги развива и чува словенските христијански традиции. Во својата дејност оваа црква успеала да ги потисне словенските пагански традиции и култура на Македонците и да создаде нивна нова култура градена на Христовото учење.

Самуил бил владетел кој, почитувајќи ја практиката на времето и истата спроведувајќи ја, со својата воена моќ успеал да создаде и нова држава и нова црква. Неговата држава ја покорил посилниот, но Охридската архиепископија го издржала предизвикот - и на посилниот и на времето. Таа станала нераскинлив дел и симбол на Македонците. Симбол на нивната култура и на нивното постоење.